

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Кызыл хоорай — көдээге

МАЛГА ЧЕМ БЕЛЕТКЭЭРИ— ХУННУҢ ЧУГУЛА АЙТЫРЫЫ

Найысылалдың партия, ажил-агый активиниң хуралы

Былал хоорайның зона-
малга кодо ажил-агыйның
дөрт коллективтери, тодаргай-
лазга, «Бек-Тей», «Суклак»,
«Бара-Хаак» совхозтар болгаш
«Тере-Хол» колхоз кирип ту-
рар. Олар эркен ажил-агый
чылын эки эртергенер, кү-
рүнеге 2.830 муң ажил рубль-
дин продукцияны кыргылар.
Ажил-агыйларын малчылар-
ды чаа беш чылым база-ла
эки өгөткөшөр. Олар күрүне-
ге продукция садырып кыргы-
лап малга ажил күүсеткен,
республиканың ажил-агыйлар
арасында шимчилер Кызыл ту-
гун чедип алган. Ол-ла че-
динкиниң чартык чылым
түндүктө база-ла улам бы-
жылган турар. Күрүнеге эки
садыры 127,4 ху, суттун —
119,9 ху, дүктүн — 147,5
ху болган чургаанын —
107,2 ху күүсеткен. Чаа
беш чылым мал ажилынын
продукцияны бүдүрүп эркен
чылым денелениге бо-
лаарга ортума-биле дөртөн
ажык ху уладар.

Ол сорулганы күүседир
улам күүсөткөшөр, негээр,
малга быжыг чем-суурун ту-
гузур, малдын уксаанын эки-
жилер болгаш чогуур денелге
чедир ажаап чедер. Шак
мын түндүк хоорайның
партия, ажил-агый активиниң
хуралынан үндүргөн. СЭКП
обкомунун ийги планумен
ажылынын түндүктө чурга-
нында илеткери хоорай-
ның ажилчы чонлар депу-
таттарынын Совединиң дарга-
зы эш С. Х. Красный кылган.
Күдээ ажил-агыйның көдү-
ри бола, чүгө көдөңнөн
ажылының чургаанын хамаар-
жыр эес, харын база көдө
ажылының бүдүрүлгөсүн
хожужерине үлгүлүгүн
ажыдакчылар колхозтарга
болгаш совхозтарга шүтү ду-
лаанындал хамааржыр деп

СЭКП-ниң XXIV съездине
демдеген. Ол айтырыг ам бү-
гү улустан сорулганы апарган.
Хоорайның партия-ажыл-агый
активиниң хуралынын кыргы-
жылары шак ол айтырыг-
же улам кичээлгеи — улам-
дыр. СЭКП хоорай, хоор-
кускон хоорай Совединиң
ажыл-агыйларына дуа көрү-
скөн турарына чургаанын-
га доктаган ужуру-ла мында.
Колхозтарын болгаш сов-
хозтарын ажилында бар че-
динкиниң бола, көдө
ажыл-ишчилериниң шүдү-
жыны түндүк түндүк бо-
лган. Кызыл-ла сагал берген э-
тер: «Бек-Тей» совхозтун ди-
ректор эш Ломая, «Суклак-
ты» — эш Юртаев, «Бара-
Хаак» совхозтун хойжу эш
Балган, «Суклак» совхозтун
малчыны эш Сегин, «Тере-
Хол» колхозта өтүчүстөк эр-
гендерини эш Исам олар че-
динкиниң болу-чогур-
биде үндөп көр бол-
гаш чедериниң чылды-
рып аргаларына шүдү-
жыны бу-биле доктаганар.
Малга быжыг чем-суурун ту-
гузур, малдын уксаанын чылды-
на шимчилериниң турган
бола, чедикчилер оон-ла
улам турар ийги. Кызыл-ла
ам-ама чедер шимчилер-
тин турар. Чыда, «Тере-
Хол» колхоз эркен чылым
мал чем белеткээр планын
чүгө бештик бирин күүсе-
ткен.

Чайлар үнер сикенер мал
чеминиң чогуур хуралынын
хандырып шыдаас болганда,
мал чем кулчуларын хой-
ну тарынып чутула. Кызыл-
ла «Бара-Хаак» совхоз бол-
гаш «Тере-Хол» колхоз эр-
кен чылым ол-ла талазы-
биле сорулганы күүсеткен.
Аэропорт шаалынганын
позитив талазы-биле ора-
лакчыны эш Манаров, оларын

шефтер турары «Тере-Хаак»
колхоз сикен кезилдегине
четпес белеткен турарын
чугаалаан. Ук колхоз бо чы-
лым ажилылар тракторун си-
ген кээр машиналарын чед-
рип алыр хемчеглерин бекип
алган турар.
Көдөңнөн ажил-ишчилери
мал чемин белеткен алырына
хоорайнын куш-ажылы кол-
лективтери улам дуанын чед-
рер ужураут. Хоорайнын 60
ажыг бүдүрүлгөсүн болгаш
организациялар колхозтарга
болгаш совхозтарга шеф дуа-
ламчыны көргүзүлөр. Бо та-
лазы-биле хабар продукциялар
эргеледи, сайгарыла баазы.
Улуг-Хеминиң ажил-агый
үлгүлүгү, республиканың те-
репкечтериниң нитилели болгаш
өскө-даа чедер үлгүлүгү
боп турарлар. Ийги бол-
ла шеф дуаламчыны ийги
чедериниң алыры кылдыр
көөр чедер база бар. Оларга
«Тыла көдө туугу», «Тыла
туугу» трестери хамааржыр.
Оон алында чамдык автотран-
спорт бүдүрүлгөсүн база ий-
лиг хевирлиг боп турарлар.
Ажилчылар болгаш албан
дакчылар көдөңнө масалыны
биле шефтер ажилылар дуа-
лында актив хуралынын
шимчилерин ийги чедикчини
алган.

Хуралга СЭКП обкомунун
ийги секретары эш В. Н.
Филиппов олурган болгаш
самал берип чүве чугаалаан.
Ол көдөңнөн ажил-ишчилери-
нин чедикчилериниң дуа-
лы чугаалаан, малга быжыг
чем-суурун тургузуп оор та-
лазы-биле сорулганын көл
доктаган.
Чугааламал алырынын
талазы-биле дөдөргөй до-
ктаган хурал хулаң алган
болгаш мал чем белеткээр-
ин талазы-биле хемчеглерин
бадылаан.

БЫСЫН /жесибтикага/

КЫЗЫЛ ТУКТУГ СОВХОЗ

СЭКП Бай-тайга райкомунун бюроз бо
тылдын ийги чартында ажил-агыйлар
арасында социалист чарыштын түн-
дүн үндүргөн.

Район пиятизи-биле чартык чыла кү-
рүнеге дүк садырынын планын 117,5 ху,
суттун — 135,9 ху, дүктүн — 104,9 ху
күүсеткен.

«Тыла» совхоз пландан ажыг 914 цент-
нер элти. 315 центнер суттун, 230 цент-
нер дүктү саткан ажил-агыйлар арасы-
нда социалист чарыштын тилекчини
болган. Ийчаган СЭКП Бай-тайга рай-
комунун шимчилер Кызыл туугу совхо-
за хевээр арттырган.

Ол-ла ажил-агыйнын Кузукта хойжу
бригады малын чап төдүн чедир чок-
ка камгалап алыр талазы-биле ук совхо-
за муракчы болуп илерен. Хойжулардан
12 кижи 90-дан 105 чедир хураганын чү-
баш төдүр хойга олаштыр камгалап ал-
гылаан.

Эр-Хаак сүт-бараан фермазы районда
муракчы ажилдыг коллективтерини би-
разы. Оон саанчылары Сагды Бараш, Ира
Мандат, Роза Билчей, Салчак Севялаа
олар бир ийге олаштыр 1035—1287
килограмм чедир суттун саткан.

Баштайгы сенаж

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). «Улуг-
Хаак» совхоз бо чылым бедик шимчилер
мал чемин-тараа, сикенни консервалар
белеткээр сенажы бүдүрүп эгелен.
Баштайгы көп-тараа чүс гектар чедер
көкөш, оон дөрт комбайннар кезип, сенаж
белеткен турар. Мында ажилдап турар

Чоолу Чорбаа хүнде 15 гектар тараа көөр
турган, 20—25 гектар чедир турар.
Оон Валерий Кызыл-оол дулаа чок ажил-
дап.

Бо совхозта мал чемин белеткээр ажил
хайныкшынын чуроп, сөөгү хүндө
бүдүрүп-бүрү белеткээр үш бригада 60 тонну
бүдүргөн.

Н. ХЕРТЕН.

СЕПТЕЛГЕ ШУУДААН

Чаа дүжүттүн элек тар-
лаан ажаап алырына утку-
тур Улуг-Хем районда Жа-
нов атыг совхозтун механиз-
аторлары 14 комбайны сеп-
тептер. Септелгеде 9 кижи
доктама ажилдап турар. Бо

хүндө «СКД-5» маркалыг
3, «СК-4» деп 4 комбайны
септе белеткеш, 3 чаа ком-
байнга ийги чыксап турган.

Дүжүт ажаап кирер үе чок-
шулап турары-биле совхозтун

Серини чайлагларне

Барыш-Хемчик районда
«Барыш» совхозтун малчы-
лары чайлаглаакшынын орга-
низасти эгелен. Хонделей,
Белдир-Хаак, Теректиг,
Алаш, Час-Адыр, Ак-Хем бол-
гаш өскө-даа чайлаглар э-
леткен.

Эгер шимчилер ийи
сүт-бараан фермазы чайлаглап
барган. Мында сүт саалды
көтүлгөн.
Малчылар Севел-оол,
Бора, Минчир, Даво,
Дамчы-оол, Уртак, Кара-

Баштыг, Донул-оол чайла-
акшынын организация эге-
лери үлгүлүгү чедир бол-
ганар.
М. ДЫЛАЙ.

Н. СУНДУУ-ОЛ.

ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ БЕДИК ШАЦИАЛАРЫ

Эртен сөөк чылаа уузе
ажыл-агыйның планын
даалгалаан күүсөдирге че-
дир алыр республиканың
бүдүрүлгөсүн септеп
«Улуг-Хем районун» «УТКА 25»
чылаа совхозта улам кино-
маны Николай Зинкович
Тетериниң «Күм-ажыг
шылгалар дөң» медалы-
биле шаңгалган.

Полиграфия үлгүлүгү хо-
жужерине чедир алыр
шимчилериниң дөң, Күм-
ажыг Кызыл Тук орден-
биле республика тинорфа-
зияны өрүкчү Валентина
Яковлевна Горбунова база
ол-ла тинорфаның дөң-
лөкчү Любовь Леонидовна
Хандыба «Күм-ажыг шыл-
галар дөң» медалы-
биле шаңгалган.

Совет кинематография хо-
жужерине кыргы ачы-
ламын база ажилчы-чонлар

нын кызыл-агыйның ий-
кейи кирипкен дөң ки-
нопрокаттын ресконторазы-
да контролер Анастасия Ми-
хайловна Селезнева «Күм-
ажыг эрес-малдыг чур-
гук дөң» медалы-биле база
Улуг-Хем районун «УТКА 25»
чылаа совхозта улам кино-
маны Николай Зинкович
Тетериниң «Күм-ажыг
шылгалар дөң» медалы-
биле шаңгалган.

Уузе ажил-агыйның ажил-
дагыры база курдары-
лары чымын-камаар херекке
чедикчилериниң дөң кү-
рүне багытталган Ханды-
байгы салгырынын эргеле-
чил Салчак Халбаевич Чы-
лаа-оолду «Күм-ажыг
шылгалар дөң» медалы-
биле шаңгалган.

Чуртка күм-культура,
спорт болгаш турарынын хо-
жужерине чедир алыр че-
динкиниң дөң Кызылда
ажиастарын спорт шим-
чилериниң директор Болат Мон-
гулович Чоктеши «Күм-
ажыг шылгалар дөң» ме-
далы-биле шаңгалган.
Уузе ажил-агыйның хо-
жужериниң сөөк беш чы-
лым планын даалгалаан
күүсөдир чедир алыр
ажылда идекейлиг кирип-
кен дөң «Улуг-Хем де-
м-орден-биле Кызыл хо-
райнын улусу контрол
комитетинин дарга Леонид
Александрович Забоя биле Каа-
мын районун улусу кон-
трол комитетинин дарга
Яков Установич Савкин база
«Күм-ажыг шылгалар
дөң» медалы-биле Улуг-Хем

районун улусу контрол
комитетинин дарга Мон-
гуш Шойгарович Доржу-Сум-
ба олар шаңгалганар.

Хей-иниңиң көрүм-чуру-
мун болгаш социалист өң-
чүлөргө чедир камгалап
ажылда идекейлиг кирип-
кен, ажил-агыйның бедик көр-
гүлүгүн дөң Күм-ажыг Кызыл
Тук орден-биле ша-
галган улам сержанты
Былал Монгулович Аргал-
оол (Бин-Хем район), «Да-
имыг алыр дөң» медалы-
биле шагалган капитан
Окпал-оол Сергеевич Ооржак
(Тайды), «Күм-ажыг шыл-
галар дөң» медалы-биле ша-
галган улам лейтенант
Өктер-оол Дамыкович До-
нак (Чоон-Хемчик) олар ша-
галган.

Репортаж

нык тоску классчылары Тоня биле Надя Шагды ийилээ беш
хонук иштинде 250 кг дүк кыргыч нормазын 350—350 ки-
лограмм чедирген. Мында чүгө кыргыччыларын эки аны-
лындан аңгыда, дүктү сорттап, ону пресстел, киңип турар-
лардан база хай хамааржыр. Дүктү белеткеш, чорууп ту-
рар Даваа Баазан, Монгуш Очур, Александр Пар, Донган
Нарын-оол олар кызыман ажилдап турарын демдегээр чү-
гула (үшүк чурукта).

Кыргызда пунктузунда ажил эртенгиниң сес шактан ий-
жизиниң сес шакка чедип, ол үе иштинде ийи кодан хой-
ну кыргыч, а чамдык хүндө үш кодан чедирип турар. Бир
эвес ийи хүнүр үргүлчү турар болза, кыргылданы сес-тес
хонуктан доокуп шыдаарына бүзүрелдиг бис—деп эш
Монгуш-оол түнчеп чугаалады.

О. ИРГИТ.
А. МЕЛЬНИКОВТУҢ фотолары.

КОЛХОЗЧУ ТУДУГЖУЛАР СЪЕЗДИЗИ

Россия Федерациязының 62
областарында, крайларында
болгаш автономнот республи-
каларында колхозчу тудугчу-
лар мал калкаларын, шим-
чаларын, эишселерин, чуртга-
ла багчыларын болгаш клуб-
тарын тудуп турар. Эртен
беш чыла дүгүзунда РСФСР-
ның колхоз тудугунда 5,1 мил-
лиард рубльди чыгарган.

Июль 7-де, Москвада, кол-
хозтар аразынын тудуп ор-
ганизацияларын ийги Бүтү-
Россия съездинде ажилында
болган мында Россиянын кол-
хозтар аразынын тудуп ор-
ганизацияларын ийги Бүтү-
Россия съездинде ажилында
XXIV съездинин Дирек-
тиваларын күүсөдир талазы-
биле сорулгаларын чугаалаан
коруп турар.

Илеткочи — Россиянын
колхозтар аразынын тудуп
наттыжымшынын баш-
таар чедирин даргазы В. И.
Полтава болган самал бер-
генер-даа колхозтар аразы-
нын тудуп организацияларын
ийги Бүтү-Россия съезди-
нинде сөөк эркен дөң
чылаа дүгүзунда 9,5 мил-
лион баш малга, 20 мил-
лион тонна тараа кирер че-
ри тутканын айткан.

Кыска хуусаа дүгүзунда
колхозтар аразынын органи-
зацияларын көдөңнө улам ту-
дугу күш болу берген. Олар-
да амыг үдө 400 муң хире

ажылчылар, техниктер, ий-
женерлер ажилдап турар. 5
муң ажил үлгүлүгү бүдүр-
гөсүн колхозтарын чаа ту-
дуглары боттарынын чаа ту-
дугуларга дараа — болган
инструменталар-биле хан-
ды турар. 100 ажил төлө-
лөк өргиналлылар кыды
ажыл-агый бүдүрүлгөсүн
бүтү тудугларын төлөвөн
чогалдып турар.

СЭКП-ниң XXIV съездин

Россиянын колхозчу тудугу-
ларын мурунуга улам со-
рулгаларын салган. Бо беш
чылаа көдө чедирин туду-
гунга эркен беш чылымды
алган бары ийи катан хой —
9,4 млрд рубльди чыгарган.
СЭКП ТК-ның Политбюро
кежигүнү, РСФСР-ның Ми-
нистрлер Чөвүлелиниң Дар-
газы Г. И. Воронов съезди-
ниң ажилына кирипкен.
(СЭТА).

КЫРГЫЛДА ПУНКТУЗУНДА ХАЙНЫККАН АЖЫЛ-ИШ

Кызылдан ырак эвесе, Сесерлиг суурга чоокшулап
келгеш, оруктан ырак эвесе хай чонук мал-маганын ка-
маалап-даа, үндүрүп-даа турарын көрүп болур силер. Бо
дээрде «Саян» совхозтун төп кыргылда пунктузу-дур.
Сайырап турар «Саян» совхозта 23 муң ажил хай бар. Оон
кыргыш, мурунеге садар дүгү районун нити планынын
дөрттүн бир кезээ болур. Хойжу кишиниң чылаа кылган
ажылынын ийги үрө-түңнели оон база нестүр. Хой кы-
ргылдазы бо совхозта кидин-түлүк.

...Кыргылда пунктузунда хайныккан ажил-ишти сонуур-
гадыс. Каракка дараан кестүр чүве: элентрохачы туткан
хай кижи хой кыргыштар столдарнын артында, ажилдан чар-
дыгып, ыңай-бээр ылашап турбайн, кичээлгелиг, бир дес-
ки шимчизиниң-биле ажилдап турар. Оларнын аразында
аныяк болдар, кыстар колдаан болду. Кыргыш турарын көр-
гө эптиг, шимчизиниң бүрүзүндө бичи-лаа артын чүве чок,
тода, шүптүзүн санап каан дег болурун кижи магадаар (ий-
ги чурукта).

Ийги хойжу бригаданың улуртукчуу Долзат Маңган-оол
бистиги сонуургаан айтырыгырысык мында деп тайылбыр
берди:

— Кыргылдаже июнь 21-де кирипкен бис. Агаар-бойдустан
байдалы бо черге соок болганы-биле, хой дүгү эки хөөрөвөн,
оноу манаар умурга таварыштыс. Эртен оон беш хонукта
8400 ажил хойну кыргаш, 24 тонна дүктү думаладыс. Хой
бүрүзүндө ортума-биле 2,8 килограмм дүк ал тур бис. Мын-
да шүптү дөртөн сес хачылыг агрегат ажилдап турар. Кы-
ргыччыларын ажилдап турары эки, кайызын ол дээр. Олар-
нын иштинде хойну дүрген кыргычынын район маргылда-
зынга тилекчи Федор Бадарчы, республика маргылдазынын
кирижичилери-даа бар.

Хой кыргыччыларынын хай кези хун нормазын үргүлчү
ажыг күүсөдир турар. Сары-оол Удумбар (бирги чурукта)
беш хонуктун нормазын ийи натап ажыг күүсөткеш, мантал-
ганы болгаш ажал шакналын алган. Комсомолчу Виктор До-
та оон дудак чок ажилдап турар. Туранын № 2 шимчизиниң

Тыва АССР-ниң Улусчу контроль комитетинде ЧУУЛДУГЗУНУП ДЕТКЭЭН

Бедэ ажил-агый продукцияны бүдүрүп болган күрүгө саларын көздөй талаш-биле СЭКП-ниң XXIV съездинин шийттирилген күөсүдиринге контрольду кош-катпас дээш республиканың колхозтарында болган совхоз-тарында бүгү улусчу контро-лёрларын салып, Бин-Хем районун «Саян» совхозунда улусчу контроль бөлүгүн кыйгырып республиканың Улусчу контроль комитети ху-

рамынга чугалажып көргөш, деткээн.
Күрүнүн чагыт-даалгаларын болган социалисттик ху-лаларын хуулазында күү-сеттинген турарын хандылар сорулга-биле «Саян» совхозта улусчу контроль бөлүгү (дар-жазы П. Новоселов) контро-лёрларын салып, бригадаларда, фермаларда таарыш-тыр тургускаш, күш-ажылдын сагылга-чүрүмүн быжыгла-рынча, оң бүдүрүчүлүгүн бе-

лидеринче, камнаага чүрүмүн сагырынча, нийтинчү өңү-зүн камнаагырчы кичээттей салганын комитет демдегелен. Улусчу контроль бөлүгү хой санныг ажилчы активин, специалисттерин, «Комсомол-чу» проектор» отрядының ку-жунга дайып алган, совхоз-тун ажил-агыйынга контроль-ду боттандырып, четкестерин илердеп, чайлаарының кем-чегерин ай турар.
«Саян» совхозта улусчу

контроль бөлүгүн кыйгы-рып деткип, колхозтарын, совхозтарын болган улусчу контролёрларын хуралда-рынга тургускаш, ажил-агый чорудулгазынга контрольду күштелдирер кемчегерин ажалдап кылырын республи-кааның Улусчу контроль коми-тети Кызыл хоорайнын бол-ган районнарын улусчу кон-троль комитеттеринге дааскан.

„Саян“ совхозта улусчу контролёрларнын республиканың бүгү контролёрларынга ЖЫЙГЫРЫНЫ

Бүгү совет уаус-биле бир дөмей, Тыва республиканың ажилчы чоннары СЭКП-ниң XXIV съездинин тогузун шийттирилген амьдалага боттандырып дээш көдүрүш-күнүг ажалдан турар үдө бо кыйгырыгы үндүрүп тур бис. Бин-Хем районун «Саян» совхозунун ажил-ипчилери тоску беш чылдың бирги чылын оналгаларын чедип-кенин күөсүдир дээш бедиткен хулааларын алган ажалдан турарлар.

Бо чылын тараа култураларының гектар бүрүзүндө 12,2 центнер дүжүтү өстүрүп, тарааның нити чымдазын 12900 тонна чедир болган күрүш шыгымына 3700 тонна киирер. Бир саар инекке оналгы 1700 кг сүтү саар, күрүгө 1440 тонна сүтү саар.

СЭКП-ниң XXIV съездинин шийттирилген дүштүр маддыг семитилгени болган олардыкыныктын интес-синге арга-биле чорутуш, күрүгө саар бода мал бүрү-зүнүн динге дедикан 370 кг, хойунун 45 кг чедирер. Бир хойга оналгы 2,72 кг дүк кыргын алыр. Ынчанга күрү-гө 436 тонна элти, 60 тонна дүтү саар. Тортүр 100 баш инек, хойдан 85 баша, 90 хураган алыр.

Тараа, элт, сүт болган кедэ ажил-агыйның өске-даа про-дуктуларын көдүрүшү талаш-биле 1971 чылдың планын күөсүдир сорулга-биле контрольду кошкатпас дээш, сов-хозтун контролёрлары хулааларын алган бис. Бистин сов-хозта улусчу контрольдуң бир кол бөлүгү, үш салбырда 3 бөлүк, 3 пост ажалдан турар болган «Комсомолчу» проек-торун» отряды бар. 80 контролёрларын бүгү участкаларда, бригадаларда, фермаларда дең кылдыр хулаан быжыгла-ныс. Тур постуларын тургузуп, салбырлар, бригадалар, фер-малар болган азеолар аразында хыналдаларын чорудуп турар.

Бистер, улусчу контролёрлар совхозта партия органи-зациянын удуртулазы-биле ажалдап, хыналдаларын бот-тандырып келдиныс. Ажилчылар партия органиацияны, совхозтун дирекцияны деткип, үнөсөп келген.

Камнаага дээш социалисттик өңү-хорейиниң кадалгаларын хандылар талаш-биле ажалды күштелдирер. дандылар ажалга кичи бүрүзүнү харымсалганын бедирер дээш «Саян» совхозтун контролёрлары хулааларын алган.

Совхозтун ажил-ипчилеринин алган хулааларының күөсүдир, кедэ ажил-агый техниканы, автомашиналар-ны, тракторларын ажилгы ажилчылар, электроэнергия-ны, кынар-чар материалдарын, мал ченин камнаа-ны дээш, тарыла төдөрчө өскө болган минералдык кем-чиликке төгөрчө контрольду шыгырадырын кон-тролёрлар кол сорулгазы кылдыр санап турар.

Совхоз бүдүрүлгөсүнүн эртемин чедип-кенин болган мурнакчы дүжүлгөсүн шийттирилген, күш-ажылда эрте-ке үндөсөп органиастаарынга, хой күш үнөр бүгү ажил-

ды, эң мааньы мал ажилын комплексиниң механастаа-рынга дээштик салдыр чедирерин кол сорулга кылдыр санап турар бис. Чер болган мал ажилының продукция-зының бот-үзөсүн чыгыдыр, бригада болган ферма бүрү-зүн бот-оруга-чарыгалыг ажил-агыйларже шийткен план-нарын күөсүдиринге контрольду кошкан кылбас.

Чер ажилының култураларын бедиреринче, бок үнүштер-биле демиселди күштелдиреринче, хову ажилының шына-рынча, тараа култураларының ажалдазын, техника беткелеринче, тараа болган мал чени култураларын ажал алышкынынче улусчу контролёрлар оңа кичээт-тей салыр.

Мал ажилының продукцияны бүдүреринге, оң шына-рынга болган үчөт-өтөдүгү контрольду шыгырадыр. Мал ченин чарыгалыг, кадалгаларыга контрольду күштелдирерин контролёрлар хулааларын турар. Мал чени беткелээр машиналарын болган механаминерин бедирерин-че, чон ажалгаарын кичээттей салыр.

Совхозтун бригадаларының, фермаларының ажил-ипчи-леринге култура-амьдалдык таарымчалыг байдалын тур-гузары эң чугула сорулга деп санап турар бис. Бо ай-тырмг контролёрларын кичээттей турар.

Тараа болган мал ажилының продукцияны бүдүрерин көдүрүшү талаш-биле совхозтун ажил-ипчилеринин алган хулаалары чедип-кенин күөсүдирин дээш партия органиацияны болган совхозтун дирекция чегинге бот-тарымчалык доктаамал дуушарып көргүзүр бис.

Улусчу контроль бөлүгүнү контроль талаш-биле алган хулааларын күөсүдирин турар дээш, «Комсомолчу» проек-тор» отряды-биле, кедэ Советтик доктаамал комиссия-лары болган профиндел органиацияны-биле бир деминг ажалдаар бис. Алган хулааларының күөсүдир дээш салбырларда, бригадаларда, фермаларда бөлүктөрүн бол-ган постуларын контроль талаш-биле чоруткан ажилы-ның арга-методун, мурнакчы дүжүлгөсүн бедирерин шийттирилген, чоруткан хыналдаларын түңсөп совхоз-тун ажилчыларынга доктаамал дыңдадып турар сорулга сандыган.

Төртүнчү коммунисттик партияның XXIV съездинин тогузун шийттирилген чедип-кенин күөсүдиринге бүгү күжүүсү болган билинниси бээр дээш республиканың совхозтарында, колхозтарында улусчу контролёрларын кый-гырып тур бис.

ЖЫЙГЫРЫНЫ «САЯН» СОВХОЗТА УЛУСЧУ КОНТРОЛЁРЛАР ХУРАЛЫНГА ЧУГАЛАЖЫП КӨРГӨН БОЛГАН ХУЛУЭП АЛГАН.

Чурттуң тараа шөлдеринде

КРАСНОДАР. (СЭТА-ның корр.). Кубанда тараа ажаап алышкыны шуудай берген. Механизаторлар «Безостая-1» деп алдарыг кызыл-тасты кестирген, басты-рып турарлар. Бо хүнүрде тараа шөлүнде ажаап алышкынын 30 мун ажимт эг-регеттары ажалдан турар. Дык хой ажил-агыйларда машиналарын тараа саванын чыыр херекселер-биле дөзөш.

Элөөн каш мун гектар шөлдүн тарааы ажааттыган. Дүжүт чер болганда эр-кен чылдыңын кудулавын турар. «Безостая-1» гектардан-на 45—50 центнерин берип турар.

Ажаап алдынган тараа элеваторларда үзүк-совхоз чок кээп турар. Июль 6-га чедир күрүш шыгымында чад дүжүтүн 100 мун ажимт тонна тарааы кирген.

ОРДЖОНИКИЗЕ. (СЭТА-ның корр.). Июль 6-дан эгелеш Моздоктун элевато-рунга күзүн чажар кызыл-тастын байтайгы дүжүдү кээп эгелеш. Тергин дүжүтү өстүргөн «Красный Кизляр» дээр өстөн колхозтун тараажыларында элеваторун ажалдакчылары байтайгы квантаныны бижип берген.

Сонгу Осетияны өске-даа тараа хулаап алыр черлерин ышкан. Моздоктун эле-ватору чад дүжүтү хулаап алдырынга эки бедиткен. Ол ам дүн-хүн чок тараа ху-лаап ал турар. Машинанын чүтүгү дүжүрүгүн чугаа 3 минута херекселтер. Чо-лаачыларга болган өске-даа ажалдакчыларга тускай столованы ажиткан, а дүне када—буфет үргүчү ажалдаар.

Моздоктун элеватору Сонгу Осетияны, Дагестанын болган Ставропольдун та-рааын хулаап ал турар.

КАЛБАК АКТИВКЕ ДАЯНЫП АЛГАШ

Чер-чер Советтеринин бүгү ажилың денелен бедир-ринин, мааньы оларын му-рунда сорулгаларын чедип-кенин күөсүдиринин эң-не таарымчалыг методу социали-сттик чарыш болуп билдингир. Ажилчы чоннарын илдепкени ол көдүрү, кулаавыларын болган арталарын илердир, органиаст-массалыг ажилды сайзыраңгайдыр, ажил-агыйжы төдөргай сорулгалар-биле ону эки холбаштырар арганы Советтерге ол бээр.

Бүгү чуртта ышкан, кедэ болган суур Советтеринин социалисттик чарыгы бистин республикада база калбарган болгай. «РСФСР-ниң ажилчы чоннар депутаттарының кедэ болган суур Советтеринин ду-гайында» Хойлууда айткан боттарының эргелерин болган хулааларын улам долгуз-биле боттандырып сорулга-биле кедэ болган суур Советтеринин Бутга-россий социалисттик чарыгында олар кижин турар. Ол чарыштын негелде-рин Советтеринин мурунга улуг негелден салып турар.

Бистин Хайыракан кедэ Совет ол чарыкка киришкен, болууна органиаст-массалыг ажилын элөөн эжиткен, он ажилың ажилчы чоннарын хаара тудары улам илдеп-кээш. СЭКП-ниң XXII съезди-

ни аттыг совхозтун күрүш мурунга планын оналгалар-ын чедип-кенин күөсүдиринге элгин ол берип турары чугаажок. Совхоз бо чылдың бирги чартында күрүшө сүт дүжар планын 113 хуу, элтинин—110 хуу, дүктүн—126 хуу күөсүткен.

Бисте бо чылдың баштайгы чартында бир саар инекке оналгы 1000 килограмдан өрү сүт саап ал турар саанчы-лар 9 четкен. Совхоз бүдүрү-лгөсүн өске-даа мурнакчы-лар хой, оларын арга-дур-жулазын бедирерин кедэ Советтик ажилынга чугула черин элээр ужуруг дээрин билди турар бис.

Хулаан алган шийттирил-ген күөсүдирин органиастаа-рын болган контролёрлар Со-веттин бүгү ажил-чорудула-зында кол чугу болур. Ший-тирилген амьдалага боттан-дыр ажилды күөсүм боду чааскан кылдып шыдааы билдингир. Ынчанга мааня хой-нити органиасталары-га, активке дайырып чугула болгай. Бистин кедэ Совет-тик сессияларын болган күөс-кенин хуралдарын үнүш-

күнүг кылдыр эрттирерин практикалап турар бис. Сес-сияларын ышкар эрттирер аажок улуг ужу-дулазын боор-дур. Чүт дээш, хулаап алган шийттирилген күөсү-дирин органиастаарынга бүгү депутаттарын инициативаны көдүрүгүн, ажилчы чоннар-биле харылзанын быжыгла-рынга эң-не таарымчалыг.

Хой-нити органиастала-рынга дайыган, суурда кул-тура-чырымынын албан черлеринин септелгенин өй-шалаа эгелешкен. Бо чугула ажалды бо айны 25-ке чедир бүрүн дооар сорулга салдын-ган.

Чонун културалыг денел-лин улам бедир талаш-биле ажилче суурда херекселер чүгүлели (даргазы кедэ Со-веттик депутат Лима Дамба-Даржаа) элөөн илдепкени ажалдаан. Илаагы партия обкомунун IX пленумунун шийттирилген амьдалага боттандырып талаш-биле ажилга хой-нити органи-асталарының, кедэ Советтин кижин улау база бар. Со-веттин ий чылда совхозта 30 хой-жу өг-буле суурга чуртаары-

че шилчөөн. Хой чурттага бажыныры, Култура ба-жыны, ажал-сад дээш өске-даа объектилерин тудуп, ажил-лаа киирген.

Кедэ Советтик депутатта-рынга бо чылын шүтү 34 мурнакчылар, специалистер сонгулган. Кедэ Советтин бирги органиастыг сессия-зы чокта чад эркен, доктаамал комиссиялар тургустунган. Депутаттар болган массаны Советтик ажилчы хаара ту-дарынын эң-не чугула хейри болур доктаамал комиссиялар-нын ажилын улам илдеп-кени сорулгаары салдынган. Ол комиссияларын органи-астыг хуралдарын эрттир-ринге, оларын кижинүгүн-нин хулаалга болган ажалга-ларын таарыштыр көөргүнче, ажил планын тургузарынга күөсүм боттүг дуузын бирги сессиянын сойда чедирип эге-леш.

Сонгучуларын чагыла-рын күөсүдир талаш-биле чо-рулар кемчегерин кедэ Со-веттин бирги сессияныга чу-гаалажып көрүтүс. Элөөн хой депутаттар санал-оңалыс бе-рип, бо айтыртып чугаала-

жырынга илдепкени кириш-кен. Суур чагайжылыгы, култура албан черлеринин, школа, салыг, эмгекке черле-ринин ажилын экижидерине уланган шийттирилген сес-сия хулаап алган. Ам сорулга-зы он күөсүдирин органиастаа-ры.

СЭКП-ниң XXIV съезди-нин шийттирилген пропаган-далар ажилы агитаторлар болган депутаттар, активчи-лер суурда бүгү агиткварти-раларын дамчытыр улам хайныктырып турар.

Бо хүнүрде кедэ Совет-тин ажилында бир кол черин мал ченин бедиткенге күшү мобилиастаары элөөн. Мал чени бедиткээр ажилды Дөртүн сүт-бараан ферма-зы чогуту өйдө эгелеш. Бо чу-гула кампанияны район Со-веттин депутаты Олар Хола улурун турар. Саянчыларын болган каларчыларын мал ченин бедиткенинче хаара тутуван.

Мал чени бедиткээр талаш-биле айтыртып парток, кедэ Совет, совхозтун дирек-ция чери боттарынын хура-лынга дүтүрүп чугаалажып

МОСКВА. Орск-Халиловтун металлургия комбинатының домна цегиниң мастери В. М. Федченко чокта чад улуг че-дишкенин болган. Ол Мос-кваның Иж болган эзилдир-лер институтунун кафедра-зынга домнага демир эзилди-рерин чаврттырының дугайын-да эртем ажилын чедип-кенин-ниң камнап шыдаан.

Домнага демир эзилдирер та-лазы-биле сурагыл мастериң ол ажилын институттун эр-тем ажилчылары бедир-биле үнөсөп көргөн. Ынчанга эртем чөвүленинги кижинү-нери ажилын В. М. Федче-нога техниктиг эртемнениң мандады деп эртем адым тыспыр деп чангыс үн-биле шийттирилген.

ЧУРУНГА: эртем адым ты-высканы дээш В. М. ФЕДЧЕ-НОГА өңүктери байыр чеди-рип тур.

В. СОЗИНОВТУҢ ФОТОЗУ.
(СЭТА-ның фотохрониказы).

ТЫВА АВТОТРАНСПОРТ ЧАА БЕШ ЧЫЛДА

«Автомобиль транспорту, хамыктың мурунда нити ажилалдыг транспорту улам ыңай хөгжүдери эң чугула сорулгаларын бирээни кылдыр санаар. Ажилалдыг нити автомобиль транспорту чүн сөөртүлгөсүн 1,6 катап

эзерин, пассажирлер сөөртүлгөсүн транспорттун бүгү хейи-леринин талашы-биле 1,4 катап эзерин хандылар».
(СЭКП-ниң XXIV съездинин Директиваларында).

Чонун транспорт ханды-рымын боттү-биле экижи-дир кемчегерин партияның XXIV съездинин Директива-ларында база-ла өске адырлар-биле бир дөмей чугаалап ай-тыкан болгай. Тыва респу-бликаның автомобиль-транспор-ту ажалдакчыларын мурунда улуг сорулга туруп турар. Ол сорулганын чамдык-тарын мааня каксы айтп каалы. Бир дугаарында, авто-бүдүрүлгөсү күш-ажылдын сагылга-чүрүмүн быжылап күш-ажылдык бедик бүдүрү-чүгү болурунче кичээттей салыры, коммунисттик күш-ажыл дээш социалисттик чарышты калбартып. Ийде, чүктөрүн төпчүткен арга-биле сөөртүп чедирер, оң ажил-херөөн боттү улаурун, органиастаары болган план-накчы арга-биле чүктү чеди-рер дээр, чүдүрүлгө бол-ган дүжүрүлгө үзүнде маши-наларын бүдүрүчүгү ажал-дайын баар чорун механи-каастаарының арганы-биле кызырар, ол ышкан техника-нын шимчээр составын бүдү-рүчүгү ажалдаарын чедип алырында сөөртүлгөсүн бот-

үзөш кызырар. Оон ангыда маршруттарын шын план-наанында автомобильдерин ажилгыт мандарының коэф-фициентин уладыр. Оон түн-нелинде хостуг машиналарын саны арбыдар. Чедирилгени төпчүткен арганын ажалдаарга чүк чүдүрүгүн хой кижин ажилгаары, экспеди-торларын болган өске-даа ажалдакчыларын саны, транспорттун чарыгалы, чедирген чүктөрүн бот-үзөш элөөжөр дээрин бистин дүр-жулавыс балдыкп турар. Ол чад арганын база бир оналгай чугуу болза, бараан чедир-леш баш бурунгаар тургускаш график баар кылдынын, автомобильдерин калбаа-биле ажаллап, чүктүгү тус-түс бо-лук айны-биле сөөртүр арга тургустунар.

Ол тускайжыттыган шим-чээр составы эки ажилгаар чорук, автомобиль транспорту-нун кол улаанышкыны бо-лур. Ынчанга күш-ажылдын бүдүрүчүгү уладыр, тран-спорттун чарыгалы кызырлар болган он културалыг хандырылгы бедир. Чүктүгү камныг чедирер хандырты-нар.

Беш чыл планының тала-зы-биле партияның XXIV съездинин Директиваларын-да транспорттун бүгү хейи-лери-биле чүк сөөртүлгөсүн 32—35 хуу өстүргөн көргөн. Тыва республикага беш чыл-дын дүжүзүндө чүк сөөртүр 1,5 катап уладыр болган транспорттун нити ажаллаа 1,89 катап эзер. Тодаргай-лаарга, 1975 чылда 500 мил-лион тонна-километринин 6 миллион тонна хирези улус ажил-агыйнын чугула чүк-төри. Автомобиль транспорту-га хой тонна чүктүгү чүктөр-үлүг машиналар немжир, тех-никаның структурасы эки-жири. Чугула барааннар сөө-ртүрүнү кемчээл бедир.

Тываның автотранспорт эр-темин Минусинскиде авто-бүдүрүлгөсүн улуг күчүгүг машиналар-биле эки ханды-рыткан.

Тоску беш чылдың чылда-рында транспорттун база-за-

ларын немей тудары, чамдык гаражтарын алдыр кылы-ры болган өске-даа ажалдар планаттыган. 1975 чылдан эгелеш чад автобүдүрүлгө че-рип тударын көрүп турар. Ол АТБ-нин машиналарын колдуу-да «Тыва даг-дуг» комбинат-тын бедиткээр продукцияны дажыглаар. Чадананын бол-ган Кызылдын № 3 АТБ-ле-ринге кадыкшылга профилас-торийлерин тудары доостур. Ол ышкан Минусинскиге, Кызыл-да № 3 АТБ-ге гаражтарын немей кылыр. Кызыл хоорайга 150 автобус кирер чад гараж-ты, Ак-Довурактын, Хову-Ак-сынын, Кызылдын № 1, 2 автобүдүрүлгөсүн машина-лар тургузар черлер немжир. Хамаатыларын хуузунда ма-шиналарын көдүрүлгө-биле хол-баштыр, оларын техниктиг эдилелин хынаар станцияны кылып турар. Оон туду 1972 чылда дооступ, ажаллаа кы-рер.

«Сельхозтехника» катты-жымышкынын автотранс-порту база сайыраар. Оон шүтүмү-биле Тыванын колхоз-тары болган совхозтары хой машиналарын алыр. Чад беш чылдың үзүнде нити ажил-лаа 200 автобустар, оон ангыда 86 чик таксилер ке-лир. Чонну транспорт-биле хандырып экижи, он кул-туразы бедир. Хоорайларга эртенги, кезээки шакарда автобустар чедипкес чорук кызырлар.

Хоорайлар, суурлар аразы-га пассажирлер чедирилгени барык ийи катап эзер. Беш чылдын төпчүзүнде пассажир-лер артыжылыгы 305 мил-лион пассажир-километр че-дир. Артыжылыгы таарым-чалыг чорун хандылар со-рулга-биле, Кызылга чад авто-вокзалы тузар. Районнар төптеринге автовокзалдарын, автопавильондарын делгемди-ди турар. Танды районун төвүндө чад автовокзалдын тудуун кылып эгелеш. Ма-шина-техниканы хой-биле ап, чон ажилгаары-биле холбаш-тыр, ону башкар калдарын бедиткери чугула. Тыва ав-тотранспорт эргелди чолаачы-

лар бедиткээр өөредилге бол-ган чурттага корусталыг автошколадын комплексин тудары база планнаа.

Тыва АССР-нин автотран-спорттун ажил-ипчилери СЭКП-ниң XXIV съездинин шийттирилген күөсүдир ки-ришкен. Бо чылдың бирги чартында Кызылдын, Ак-До-вурактын, Хову-Аксынын бү-дүрүлгөсүн чүк сөөртүрү-нүн планын ажим күөсүт-кен. Эргелешин бүдүрүлгө-лери чартык чыл планында ажим 154 мун ажим тонна чүктүгү чедирген. Районнар, хоорайлар аразыга пассажир-лер артыжылыгынын денел-ли бедеш. Оон түңсөлдө 380 мун ажим кижини пла-нында ажим сөөртүп чедир-ген. Коммунисттик күш-ажыл дээш шимчээкниң илдеп-кени кырып, эрестиг ажалла-тураларын саны көдүрүш.

Чад беш чылдын баштайгы чылын планын декабрь 29-та күөсүдир, пландан ангыда 100 мун тонна чүктүгү бол-ган бир миллион пассажирлер-нин чедирер. Сөөртүлгөсүн бот-үзөш чигидип, он ачыны-биле 40 мун рубльдин ораула-зын алыр.

Чартыкчылар чогадыкчы улуун кирип, 175 ажимтг сагаларын кирир, оон 50 мун рубль оруга алдынар. Чолаачылар 450 мун рубль-дин кынар-чар материалда-рын, 500 кезе дүжүгүг ре-зиназын камнап алыр.

Уенин камнагай маань-биле денге хөгжүп орав Совет Тыванын транспортчуларын-дан Социалисттик Күш-ажыл-дын Маадары Юрий Николае-вич Зюбин, Ленин орденин Олег Комбуй-ол, Октябрь Ре-волюцияны орденин Михаил Фомин, Күш-ажылдын Кызыл Тул орденин Хомучу Ал-зын-ол баштаан коммунист күш-ажылдын ийи мун хире шалымчыларын салдыган улуг сорулгаларын амьдалага бот-тандырынга бүдүрүлгөсүн.

Ф. КРУГОВОЙ.
Тываның автотранс-порттун ажилчынын нача-лының ораакчыны.

көргөн. Мал чени бедиткээр азеоларын тургускаш. Хой-нити органиасталарына, бригадаларга тус-тус план-нарын берген. Амгы үдөш Хендерег салбырдыга М. Эзер-оолга, төп салбырда С. Халлака дүжүгүн азео-лар бедик көдүрүшкүнүг ажаллап турар. Ажал болган шагар ол бедиткенин 34 киж-и доктаамал ажаллап турар. Ам совхозта нити-биле 40 тонна ажим сөгөн бедиткенин-те. Бо ажалга кедэ Со-веттин, оон депутаттарын, активин кирир улау биче эвеш.

Бо чугула ажалдан ангыла, дүжүг чидир чокка кыргып, күрүгө дүжар дээш демис-сөдө хой киж хараа туу-тунган. Совхозта 3 кыргыла-пкунтуула кыргычыларын иштинде кедэ Советтин депутаттары, илангы херөө-жен ишчилер ажаллап турар. Мурнакчы кыргыкчылар В. Сат, С. Ошук-Саар, К. Опа-кай болган өске-даа эш-тер хүн улауу 100—110 хуу күөсүдир турар.

8. САТ.
Чоон-Хемчин районун Хайыракан кедэ Советтин кууекомунун даргазы, Тыва АССР-нин Дээш Советинин депутаты.

ШЫН

ЧУРУНГА: мурнакчы ажилчин И. Г. КИСЛИЦА.
А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОЗУ.

до Куттнероде

3-кү арын ● 1971 ч. июль 9 ●

